

Граница. Какво е границата? Дали това е границата вътре в нас или е националната граница? Често задавани въпроси. На които има много отговори. Националните граници са нашият път към себепознание, към вникване в нашата същност. Но заобикалящата ни модерна реалност, новите технологии ни изправят постоянно пред въпроса имат ли бъдеще. И границите не са ли само вътре в нас. Много често ние, хората, не се замисляме над това. Поставяйки си мислени граници... А светът е толкова малък, може да се събере в една човешка длан, ако поискаш. За човешката мисъл няма бариери и КПП, не се изисква виза или покана. Мислите ни са свободни, те са като птиче, което лети волно и свободно. Това личи и от постоянно развиващите се комуникации, новите технологии, които ни заобикалят. Само с едно натискане на мишката можем да стигнем до най-отдалечената точка на земното кълбо. Можем да комуникираме с близки, приятели и познати, които не можем да видим всеки ден, тогава границите не съществуват. Дори на хиляди километри, разделени от много граници, те са близо до нас.

Но в някои случаи границата се явява мост между народите. Докато пиша това в мислите ми се прокрадва една древна библейска притча - тази, за вавилонската кула. Когато хората са живели заедно, говорили са на един език, дори тогава не всичко е било розово и зрънцето на раздора се е появило. Затова Господ е решил да ги накаже да говорят на различни езици. Но тогава възниква въпросът за необходимостта от тези граници. Във времето на толкова болка и насилие те в някаква степен ни спасяват. В света, в който живеем, хората не се замислят над въпросите за глобалното затопляне, войните, конфликтите... В тази толкова черна действителност, която ни заобикаля, границата се явява спасителната бариера, тя ни отделя, прави ни индивидуални, всеки народ сам по себе си е различен, има свой език, култура и обичаи, нрав и история. Но дали всеки народ би запазил своята идентичност без разделението, без границите. И отговорът е ясен като „бял ден“: Не. Границата ни разделя, но ни и запазва, откроява ни, прави ни различни, уникални, истински, автентични. Запазвайки нашия бит и култура. Правейки ни интересни за останалия свят. А това прави света толкова шарен и красив. Една много умна мисъл гласи: „Човек е толкова голям, колкото големи са мечтите му“. Замисляйки се над нея, открих скрития под текст, а той е, че за сърцето и мисълта няма мостове и бариери. Всяка разделителна бариера, всяка граница е незначителна пречка за свободния дух. Ако сам не се заключиш, никой друг не може да го стори.

Може ли някой да разчита мислите ни и да ни влияе като ни внушава какво да мислим?

Всеки си има своя следа, свой свят, свой щрих, свои мисли... И никой не знае какво се разхожда между твоите мисли. Може да се опитва някой да разчита мислите ти, но това ще си останат само негови предположения. Представи си, дори и да ти казва какво мисли, то може и да не е така. (Може да те пробва за нещо, може да иска да те манипулира по някакъв начин, може да иска да те заблуди, може да иска да те кара да си мислиш нещо за него и т.н.) А какво става, когато някой не е наясно със собствените си мисли?! Как би могъл друг да ги разчете! Колко ли илюзия витае покрай нас... Естествено, че някой може да те провокира да мислиш за нещо, но... то е друго...

Въпреки това, някой е прозрял, че хората са податливи на внушение. И е създал модерното психотронно оръжие - определен поток от думи (заповед!) с подходяща честотна характеристика се транслира на огромни разстояния. И тогава цяла армия може да постави оръжието в краката си. Как точно става?!... Едва ли някой може да твърди нещо със сигурност... Човешката дума е най-смъртоносното оръжие.

И все пак ние имаме власт да разрешим кои мисли да влязат в главата ни и накъде да ги насочим... Няка да я използваме разумно.

За клишетата, матурата и резултатите...

Формалният повод за написването на настоящото е статията „В помощ на наборите за утрешната матура..." Но истинската причина са обявените от министъра предварителни данни за резултатите от същата тази матура. Няколко дни дележа формалния от същинския повод, но не мога да не направя тази връзка. В статията авторът се опитва да бъде в помощ на съучениците си, представяйки в синтезиран вид изучаваните през годините произведения от български автори. Похвална идея! Адмиравам усилията на автора и съм сигурен, че тя се е представила много добре на зрелостния изпит! Със следващите цитати и анализ не целя да я дискредитирам, а по-скоро да изкажа своето мнение за системата на образование, която ражда нуждата от подобно систематизиране. Но нека видим как се синтезира едно произведение в едно изречение:

- "На прощаване" - бунтовник се прощава с майка си, иска й прошка за това, че я остава

сама, защото прави своя избор, а той е да върви по пътя на свободата;

- "Дядо Йоцо гледа" - разказ за виждащия слепец; две тематични линии; 1-та - разочарование; 2-та - патриотична - желанието да види българското; идея - слепотата, която се превръща в морална категория;

- „Две хубави очи" - посветено на Мина; физическа и нравствена красота; числото 2 - отделят се очите от всички останали; в тези очи са събрани всички знаци, сакрализиращи любимата; молитва, ридание; зов, молба;

- „Андрешко" - главният герой е основният двигател в действието на творбата; разказ, изграден на базата на контрастите: тъга-жизнерадост; безизходица-перспективност; постъпателност-спиране...

И така нататък, все в този дух...

Всичко това бе определено като систематизиране на материала по литература. Или иначе казано - ключови, опорни думи, които биха били в помощ при анализ на някое от цитираните горе произведения. Нещо като формулите по математика за лице, обем и тригонометрични зависимости... Да, ама не! Литературата не е математика! Ако беше така, ако имаше точни формули за поезията, в този сайт всеки ден щяха да се появяват „Две хубави очи"! Ако имаше точна формула за разказ, тук всеки ден щеше да се появява по някой от „Диви разкази". Но не се появява, нали? Защото би било плагиатство. Тогава защо това да са ключови думи, а не клишета, или още по-лошо - плагиатство?!...

Нищо не се е помръднало и на йота в преподаването на българска литература през последните 40 години. Чужди мисли, готови фрази, никакво творчество, никаква мисъл! А ето и резултатите от това - така дълго отлагания през годините зрелостен изпит по българска литература. Какво се случува? Половината зрелостници не са написали и ред

от есето на матурата! Повече от половината са се затруднили да озаглавят отделни абзаци в непознат текст! Излиза, че не могат да четат, т.е. не могат да вникнат в написаното! „Най-добрият" резултат е в тестовата част. Малко над 60%. Министърът призна, че ако някой е задрасквал само отговор „Б" щеше да има сигурни 25%... Но твърде смело трансформира резултата на теста към нашата шестобална система чрез проста интерполация като малко над „добър четири". Да, ама не! Никой никъде по света не пише двойка само за 0% и тройка за 1-2%! В Американския колеж в София, където оценките са в проценти, оценка „Слаб две" е до 51% включително! 60% е „слаба тройка"! В някои колежи на запад задължителния абсолютен минимум от знания, за да не изхвърчиш е 61-65%. А по системата на оценяване на SAT2 дори се отнемат точки при грешен отговор...

Какво излиза? Че средният успех на зрелостния изпит, ако се оценява по системата, която гоним, е „тройка"... Тройка!...

Това е положението... Причини да паднем до тук - много. Липса на държавна стратегия за образованието, немотивирани учители, немотивирани ученици, мухлясали методи на преподаване, допотопна материална база, истерията с частните уроци, но не на последно място и тези клишета, с които започнах. Какво трябва да се направи? Съществуват някои позитивни идеи. Една от тях бе въвеждането на зрелостните изпити. Въпреки критиките към министъра на образованието, смятам че той е личност, която е взела присърце проблемите на образованието и има желанието да промени системата. Наистина системата не го желае. Но искрено се надявам тя да се пропука и да се промени към изискванията на времето! Искрено се надявам след десетина години зрелостниците да покажат много по-добри резултати! Но дотогава... Дотогава спешно трябва да научим децата ни да пишат есета. Със собствени размисли, със собствено светоусещане, със собствени тези! И дори те да са диаметрално противоположни, ако са защитени добре, да получават добра оценка! Така лека-полека ерата на клишетата сама ще си отиде! Преди години в училище моето поколение „развиваше теми". Когато се отворихме към света и разбрахме, че на запад учениците пишат есета, помолих учителката на децата ми да ми даде най-краткото определение за есе. Тя бе максимално лаконична: „Всичко, което изразява ЛИЧНАТА ПОЗИЦИЯ на автора е ЕСЕ". Толкова!

Мили деца! Вие, които сега бяхте зрелостници и вие, на които това им предстои в близките година-две! Вие не сте виновни, че се нуждаете от „ключови думи". Учете ги, зубрете ги, но колкото се може по-скоро след зрелостния изпит ги забравете! Изхвърлете ги на часа от съзнанието си, защото това не са вашите мисли, не са вашите думи! Защото вие сте личности и можете да мислите и говорите със свои думи! И слава Богу!

Бъдете живи и здрави!